

SR/

4. april 2025

Norges Fiskarlag

Innspill til gjennomgang av formålet med åpen gruppe

Fiskebåt viser til e-post datert 19. mars d.å., hvor det bes om innspill i tilknytning til at det skal sende et innspill til arbeidsgruppen som er nedsatt for å gjennomgå formålet med åpen gruppe i torskefisket nord for 62°N.

Fiskebåt viser til at mandatet for arbeidsgruppen omfatter en bred kartlegging av hvordan fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62°N i åpen gruppe har utviklet seg. Fiskebåt legger til grunn at funnene i gjennomgangen vil få betydning for hvilke tiltak som foreslås. Det understrekes derfor at innspillene i det følgende er foreløpige, og at det vil bli gjort en grundigere vurdering av foreslåtte tiltak når utvalgsrapporten sendes på høring.

Fiskebåt er positive til at det iverksettes et arbeid for å kartlegge utviklingen i det åpne fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62°N og vurdere ytterligere begrensninger i deltakelsen. Fiskebåt mener samtidig at det bør være et siktemål å redusere andelen torsk som avsettes til åpen gruppe tilsvarende det som gjaldt før behandlingen av den siste Kvotemeldingen.

Deltakelsen i det åpne fisket etter torsk nord for 62°N har de siste årene vært i en svakt fallende trend, sannsynligvis som følge av kvotenedgangen for nordøstarktisk torsk. Fiskebåt mener likevel at det er grunn til å forvente større deltakelse i årene fremover. Økt kvoteavsetning av torsk til åpen gruppe og den innførte minstegrensen på 3.000 tonn torsk til kystfiskeavsetningen bidrar til å gjøre det mer attraktivt å delta i åpen gruppe selv om totalkvoten er på et svært lavt nivå. Samtidig vil den nylig innførte sammenslåingsordningen for den minste gruppen i lukket kyst bidra til å frigjøre fangstkapasitet som vil gjøre det lettere å anskaffe fartøy til fiskere som ønsker å starte opp i åpen gruppe. Reduserte kvoter i lukket gruppe kan dessuten gjøre det mer attraktivt å selge seg ut av disse fiskeriene og starte fiske i åpen gruppe. Lavere kvoter og redusert driftstid i de lukkede fiskeriene kan også gjøre det mer attraktivt for mannskapet på slike fartøy å starte fiske i åpen gruppe på deltid. Det haster derfor med å evaluere adgangsbegrensningene for åpen gruppe.

Spørsmålet om hvilke nye begrensninger som eventuelt bør innføres henger nøye sammen med hva formålet med åpen gruppe skal være. Fiskebåt mener at formålet med åpen gruppe i første rekke bør være å tilby en alternativ vei inn i næringen for fiskere som ønsker å drive for seg selv med egen båt, men som ikke kan eller vil skaffe seg deltakeradgang i de lukkede fiskeriene. Fiskere som velger å gå denne veien unngår etableringsbarrieren som anskaffelse av fiskeritillatelse representerer, men må til gjengjeld akseptere at tilgjengelige kvoter både er lavere og mer usikre siden antallet deltakere som kvotegrunlaget skal deles på hele tiden er i endring.

Den viktigste begrensningen for deltakelse i åpen gruppes fiske etter torsk, hyse og sei nord for 62°N er kravet om at eier av fartøyet og høvedsmann må være registrert i fiskermanntallet, jf. deltakerforskriften § 13 første ledd b. Vilkaet om manntallsføring innebærer en viktig skranke for hvem som kan delta. I tillegg har det i løpet av de siste årene kommet nye begrensninger både på adgangen til å eie flere fartøy i åpen gruppe og adgangen til å være eier av fartøy i både lukket og åpen gruppe. Innstramminger har etter vårt syn vært riktige og viktige, men de har etter vår oppfatning ikke gått langt nok. Fiskebåt mener at arbeidsgruppen særlig bør vurdere innstramminger for følgende typetilfeller:

Fiskere som selger seg ut av lukkede fiskerier

Flere har startet fiske i åpen gruppe etter å ha solgt seg ut av lukket gruppe. Fiskebåt oppfatter at dette har vært spesielt utbredt i Finnmark hvor mange fiskere har valgt å satse på fiske etter torsk og kongekrabbe i åpen gruppe. Det tilligger arbeidsgruppens mandat å kartlegge hvor omfattende denne utvekslingen har vært, men Fiskebåt mener uansett at dette er en uheldig utvikling som vil bli enda mer aktuell etter innføringen av sammenslåingsordningen for lukket gruppe under 11 meter. Det bør settes begrensninger på adgangen til å gå fra lukkede fiskerier til åpen gruppe. Aktuelle tiltak kan blant annet være å innføre karantenebestemmelser ved salg av fartøy med tillatelse og differensierte (lavere) kvoter til fiskere i åpen gruppe som tidligere har vært fartøyeier i lukket gruppe.

Pensjonister

Manntallsforskriften setter grenser for hvor mye inntekt fra annen næring enn fiske og fangst det er anledning til å motta for å være manntallsført. Pensjonsinntekter skal i utgangspunktet medregnes, men det er enkelte unntak knyttet til fiskerpensjon, alderspensjon og uførepensjon. Reglene legger til rette for at fiske i åpen gruppe skal kunne utføres av pensjonister som fra tidligere har en tilknytning til næringen. Fiskebåt mener at gode grunner taler for å vurdere om åpen gruppe fortsatt skal være en nedtrappingsarena for personer som mottar pensjon. Etter vårt syn bør pensjonsinntekter i større grad likestilles med andre inntekter når det gjelder adgang til åpen gruppe.

Utlendinger

Utenlandske statsborgere bosatt i Norge kan tildeles ervervstillatelse så lenge fartøyet er under 15 meter. Det er heller ingen begrensninger knyttet til statsborgerskap for å bli manntallsført. Det legges derfor til rette for at utlendinger som bosetter seg i Norge kan starte opp fiske i åpen gruppe. Fiskebåt mener det er viktig at denne muligheten kun tilkommer personer som har en reell og varig bostedstilknytning til Norge slik at verdiskapingen fra fisket kommer kystsamfunnene til gode. Det kan derfor være grunn til å vurdere et krav om at utenlandske statsborgere må ha bodd i Norge en viss tid, for eksempel tre år, for å kunne delta i åpen gruppe. Etter gjeldende ordning er det kun ved deltakelse i det åpne fisket etter kongekrabbe at det stilles et slikt krav, og da begrenset til et krav om at man har vært bosatt i minst 24 måneder.

Mannskap på fartøy i lukket gruppe

En del fartøy som deltar i åpen gruppe eies av personer som også er mannskap på fartøy i lukkede fiskerier. Gode turnusordninger med jevnlig friperioder legger forholdene godt til rette for at mannskap kan drive fartøy i åpen gruppe, og samtidig være heltidsansatt som fisker på et annet fartøy. Mannskap på fartøy i lukket gruppe bør i utgangspunktet ha lik rett til å delta i åpen gruppe som andre fiskere. Gjennom lottsystemet er mange fiskere på sett og vis med på å «betale» kvoteavsetningen til åpen gruppe. Det kan likevel reises spørsmål ved om det er riktig at mannskap som henter avlønning fra de lukkede fiskeriene bør ha lik adgang til å konkurrere om ressursene som er avsatt til åpen gruppe. Personer som eier fartøy i lukket gruppe er avskåret fra å eie fartøy i åpen gruppe og det kan være naturlig å vurdere innstramminger også for mannskap uten eierinteresser. Innstramminger trenger ikke nødvendigvis å bestå i et forbud mot deltakelse, men kan skje i form av lavere kvoter eller at det settes en grense for hvor mye inntekt en person kan motta fra lukkede fiskerier og samtidig være fartøyeier i åpen gruppe. Man kan også se for seg bruk av aldersgrenser for å begrense

adgangen til både å være mannskap og enefisker i åpen gruppe til fiskere under en viss alder. Slike innstramminger kan bidra til å gi bedre balanse og skille mellom ordningens formål knyttet til rekruttering, deltid og heltid. Fiskebåt vil ikke konkludere om dette spørsmålet før arbeidsgruppens rapport foreligger og det er gjort en nærmere utredning av spørsmålet. Det understrekes for øvrig at eventuelle begrensninger må gjelde likt for alt mannskap, enten de arbeider på havgående fiskefartøy eller kystfiskefartøy.

Andre merknader

I mandatet er det stilt spørsmål ved åpen gruppes egnethet som rekrutteringsarena. Fiskebåt mener at åpen gruppe kan ha en funksjon som rekrutteringsarena for å bygge kapital og erfaring før man tar steget inn i lukket gruppe. Det er samtidig ikke et rekrutteringsproblem til denne delen av næringen, noe som blant annet gjenspeiles i de høye verdiene som betales for fisketillatelsene. Utfordringen er snarere at de nødvendige strukturendringene som er gjennomført i næringen har gjort arbeidsplassene i de lukkede fiskeriene til et knapphetsgode, og hvor fiskere av den grunn slår seg opp i åpen gruppe. Fiskebåt kan derfor ikke se at åpen gruppe tjener en viktig funksjon for rekruttering av fiskere slik deltakerkriteriene er innrettet i dag, men at gruppens primære funksjon heller er å sørge for at en del av fiskerialmenningen fortsatt holdes «åpen».

Om kriteriene for deltakelse i åpen gruppe strammes inn blir åpen gruppe mer relevant som en rekrutteringsarena. En innstramning av deltakerkriteriene vil bidra til å redusere presset i åpen gruppes fiske etter torsk nord for 62°N. Parallelt med dette bør kvoteavsetningen reduseres til samme nivå som den hadde før avsetningen ble besluttet økt i forbindelse med stortingsbehandlingen av regjeringens kvotemelding i 2024. Det bør også problematiseres om det er behov for egne rekrutteringskvoteordninger om deltakelsen i åpen gruppe gjøres til en rekrutteringsarena. Fiskebåt vil i alle tilfeller advare mot ytterligere rekrutteringsgrep utover de rekrutteringskvoteordningene som allerede er innført.

I mandatet stilles det spørsmål ved om enkelte fiskere eller områder bør ha prioritet når det gjelder deltakelse i åpen gruppe. Gjeldende regulering av fisket etter torsk i åpen gruppe inneholder en klar prioritering av fiskere som bor i det særlige virkeområdet, jf. manntallsforskriften § 2a. Fiskere bosatt i disse områdene har økt adgang til å drive annen virksomhet ved siden av fisket, de får kvotetillegg gjennom kystfiskeavsetningen, de er best posisjonert for å utnytte ferskfiskordningen og de har anledning til å delta i det lukrative fisket etter kongekrabbe. Fiskebåt mener prinsipielt at rammevilkårene for fiskere bør være geografisk nøytrale og gjelde likt for fiskere langs hele kysten av landet. Fiskebåt mener derfor at det må unngås at det innføres ytterligere særfordeler til utvalgte regioner.

Vennlig hilsen
FISKEBÅT

Jan Ivar Maråk

Sturla Roald

Kopi: Sør-Norges Fiskarlag
Nord Fiskarlag

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift.